

16.4.2026

EOAK/1974/2026

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Susanna Lindroos-Hovinheimo

Esittelijä: Esittelijäneuvos Heidi Laurila

LAUSUNTO SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON VALVONNASTA ANNETUN LAIN KEHITTÄMISTARPEIDEN ARVIOMUISTIOSTA

1 LAUSUNTOPYYNTÖ

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (valvontalaki) kehittämistarpeiden arviomuistiosta.

2 LAUSUNTO

Esitän lausuntonani kohteliaimmin seuraavan.

Lausunnon rakenne ja otsikointi alla vastaa lausuntopalvelussa esitettyjä kysymyksiä.

2.1 Kommenttini arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

2.1.1 Potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan valvonta

Lain potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista (739/2023) 14 §:ssä säädetään potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan valvonta seuraavasti:

Hyvinvointialueen, HUS-yhtymän, valtion ja Työterveyslaitoksen omavalvontaan ja viranomaisvalvontaan niiden järjestäessä potilasasiavastaavien tai sosiaaliasiavastaavien toimintaa sovelletaan, mitä erikseen säädetään mainittujen tahojen järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta.

Lupa- ja valvontaviraston on pidettävä potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista valtakunnallista rekisteriä. Rekisteriin merkitään potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien nimi- ja yhteystiedot, koulutus sekä toiminnan järjestäjä. Potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan järjestäjien on annettava mainitut tiedot ja niiden muutokset sähköisesti Lupa- ja valvontavirastolle.

Kuten muistiossa todetaan, terveydenhuollon valvontaviranomainen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira (nykyisin Lupa- ja valvontavirasto) kuitenkin katsoo, että sen tehtäviin ja toimivaltaan ei tulisi kuulua yksittäisten asiavastaavien valvonta.

Totean, että säädettäessä lakia potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista sosiaali- ja terveysministeriö totesi eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle seuraavaa¹.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että nykyisin voimassa olevan sote-järjestämislain perusteella ja jatkossa valvontalain perusteella valvontaviranomainen voi kohdistaa hallinnollisen ohjauksensa myös suoraan virheen tehneeseen työntekijään. Jokainen työntekijä on lähtökohtaisesti myös itse vastuussa tekemästään virheestä, jollei voida osoittaa, että virheellinen menettely on johtunut esimerkiksi esihenkilön antamista virheellisistä ohjeista. Sen lisäksi hallinnollinen ohjaus voidaan kohdistaa sellaiseen vastuuhenkilöön tai palveluista vastuussa olevaan henkilöön, jonka voidaan katsoa olevan myös vastuussa virheellisestä toiminnasta. Näin ollen valvontaviranomainen voi kohdistaa hallinnollista ohjausta myös suoraan potilas- ja sosiaaliasiavastaavaan, jos hänen katsotaan olevan vastuussa virheestään.

Pidän tarpeellisenä selventää kysymystä potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toimintaan liittyvästä valvontatoimivallasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon sääntelyn kokonaisuuden kannalta on ongelmallista, jos joidenkin toimijoiden valvonta on epäselvää. Totean myös, että oikeusasiamies on vakiintuneesti katsonut, että oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnan kannalta ei ole hyväksyttävää, ettei olisi osoitettavissa viranomaista, jolle toiminnan valvonta ensisijaisesti kuuluu.

2.1.2 Käytetyt käsitteet

Palveluyksikkö ja palvelupiste ovat valvontalakiin otettuja uusia käsitteitä. Arviomuiston mukaan palveluyksikön ja palvelupisteen käsitteet on koettu hankaliksi. Tämä on myös minun käsitykseni. Laillisuusvalvonnassa tehtyjen havaintojen mukaan hyvinvointialueilla on ainakin omavalvontasuunnitelmia laadittaessa esiintynyt epäselvyyttä siitä, mitä palveluyksiköllä ja palvelupisteellä tarkoitetaan.

Pidän tarpeellisenä selkeyttää mainittuja käsitteitä. Tässä yhteydessä olisi aiheellista selkeyttää myös palveluyksikkö-käsitteen suhdetta muussa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä oleviin käsitteisiin, kuten potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa käytettyyn käsitteeseen terveydenhuollon toimintayksikkö tai sosiaalihuoltolain käsitteeseen toimintayksikkö.

Näkemykseni mukaan olisi myös tarpeen huolella arvioida, erityisesti sosiaalihuollon yksiköiden osalta, vastaako laajalle palvelukokonaisuudelle tehty omavalvontasuunnitelma niitä tarpeita, joita suunnitelman tekemiselle on asetettu.

¹ HE 300/2022 vp, StV 1.2.2023, sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunto 31.3.2023, s. 23

2.1.3 Henkilöstöä vuokraavat yritykset

Valvontalakia ei sen 2 §:n 2 momentin mukaan sovelleta sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä vuokraaviin yrityksiin. Arviomuistion mukaan asiakas- ja potilasturvallisuuden vuoksi olisi perusteltua harkita, että lain rikosrekisterin tarkistamisvelvollisuutta ja -oikeutta koskeva 28 § ulotettaisiin myös henkilöstöä vuokraaviin yrityksiin.

Pidän esitettyä erittäin perusteltuna vanhusten, vammaisten henkilöiden ja alaikäisten asiakkaiden näkökulmasta. Valvontalain 28:n § 1 momentin mukaan esimerkiksi alaikäisiin sovelletaan ensisijaisesti lakia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä, mutta mainittu laki ei sisällä henkilöstövuokrayrityksiä koskevaa sääntelyä.

Lapsilla on perustuslaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa tunnistettu oikeus erityiseen suojeluun, ja yksi yhteiskunnan tärkeimpiä suojeluvälitteitä on lapsen suojelu väkivaltaa vastaan (YK:n lapsen oikeuksien sopimus 19 art.) kaikissa tilanteissa, sekä vanhempien hoidossa, mutta yhtä lailla silloin kun on kyse esimerkiksi opettajista, vapaa-ajan harrastusryhmien vetäjistä tai hoitolaitosten työntekijöistä (YK:n lapsen oikeuksien komitean Yleiskommentti No 13 [2011], kohdat 33–34.).

Lapsen oikeuksien sopimuksen 19 artiklan mukaan sopimusvaltioiden on ryhdyttävä kaikkiin asianmukaisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimiin suojellakseen lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, mukaan lukien seksuaalinen hyväksikäyttö, silloin kun hän on vanhempansa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa.

Työntekijän rikostaustan tarkistaminen on tärkeä ennakkollisen oikeusturvan tae lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunnassa. Se on erityisen tärkeä silloin, kun on kyse muita haavoittuvammassa asemassa olevista lapsista, kuten vammaisista tai laitoshoidossa asuvista lapsista. Heillä on lähtökohtaisesti muita lapsia heikommat mahdollisuudet tunnistaa heihin kohdistuvia oikeudenloukkauksia ja reagoida niihin, ja siksi he ovat korostetusti heidän hyvinvoinnistaan ja turvallisuudestaan vastaavien aikuisten varassa. Tiedetään, että erilaiset laitossijoitukset merkitsevät lapselle kohonnutta riskiä joutua esimerkiksi seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi (esim. STM 2019:27; Guidelines for medico-legal care for victims of sexual abuse, WHO 2013).

2.1.4 Toimeksiantosuhteinen perhehoito

Valvontalain 2 §:n 3 momentin mukaan lakia ei sovelleta toimeksiantosopimussuhteiseen perhehoitoon. Arviomuistion mukaan jatkotyössä tulisi arvioida toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonnan ja valvontakeinojen riittävyttä.

Pidän tällaista arviointia välttämättömänä. Perustuslakivaliokunta on säännönmukaisesti edellyttänyt, että jos lapsen julkinen hoiva ja huolenpito tapahtuu perhehoidossa tai yksityisessä laitoshoidossa, perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisesta tulee huolehtia paitsi sääntelyn tarkkuuden ja asianomaisten henkilöiden sopivuuden ja pätevyyden avulla, myös riittävällä valvonnalla (PeVL 64/2018 vp, s. 5; PeVL 64/2018 vp, s. 5).²

Vuodesta 2015 lähtien oikeusasiamiehen kertomuksissa on nostettu esille perhehoidon valvonnan riittämättömyys. Myös valvontalakia koskevassa lausunnossa eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (EOAK/7596/2022) on pidetty epäkohtana sitä, ettei ulossulkemisen yhteydessä otettu kantaa siihen, miten perhehoidon valvonta oli tarkoitus järjestää. Lastensuojelulakia (HE 149/2025 vp) koskevissa lausunnoissa (mm. EOAK/6700/2025) apulaisoikeusasiamies Sarja ilmaisi toistuvasti huolensa siitä, että ehdotus sisälsi merkittäviä lisäyksiä lastensuojelun perhehoitajien toimivaltaan, mutta kysymys valvonnasta jäi edelleen ratkaisematta. Mikäli lisääntynyttä toimivaltaa ei käytetä sijaisperheissä oikein, tällä voi olla huomattavan kielteisiä vaikutuksia lapsiin.

Toistaiseksi valvonta on ollut lähinnä kuntien ja sittemmin hyvinvointialueiden vastuulla. Perhehoitolain mukaiset hyvinvointialueen mahdollisuudet tarkastusten tekemiseen ovat varsin rajoitetut (perhehoitolaki 22 §) ja tarkastus edellyttää, että epäkohdat ovat jollain tavalla tulleet hyvinvointialueen tietoon. Lukuisilla lastensuojelulaitoksiin tehdyillä tarkastuksilla on havaittu, että lapset eivät välttämättä tunnista itseensä kohdistuvaa kaltoinkohtelua, ja vaikka tunnistaisivatkin, heillä ei välttämättä ole tietoa tai uskallusta viedä asiaa eteenpäin. Lapsen oikeuksien turvaamisen tulisi kuitenkin toteutua yhdenvertaisesti sijaishuollon muodosta riippumatta, eivätkä milloinkaan olla kodin ulkopuolelle sijoitetun, haavoittuvassa asemassa olevan lapsen vastuulla. Painotan sitä, että yksilön oikeusturvakeinojen lisäksi tarvitaan tehokasta valvontaa.

2.2 Kommenttini arviomuiston luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

-

² Ks. samoin YK:n lapsen oikeuksien komitean loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista, CRC/C/FIN/CO/5–6 (2023), kohta 27 c.

2.3 Kommentit arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

2.3.1 Rekisteröinti

Valvontalain 5 §:n mukaan sosiaali- ja terveystuottaja saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on 11 §:ssä tarkoitettussa Lupa- ja valvontaviraston ylläpitämässä valtakunnallisessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisterissä (Soteri) ja jonka palveluyksikkö on rekisterissä 21 §:n mukaisesti. Sosiaali- ja terveystuottajan toiminnan aloittamisen tai muutoksen toteuttamisen edellytyksenä on, että palvelutoiminnan rekisteröinnistä tai sen muutoksesta on tehty 21 §:ssä tarkoitettu päätös.

Valvontalain 3 luvussa säädetään palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinnistä. Soteri-rekisteriin merkitään mm. palveluntuottajan ilmoittamat toiminnan rekisteröinnin, valvonnan ja tilastoinnin kannalta tarpeelliset tiedot.

Perustuslakivaliokunta on valvontalakia koskevassa lausunnossaan todennut, että valvontalailla ja osaltaan myös rekisteröitymisvelvollisuudella pyritään varmistamaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasturvallisuutta ja laadultaan hyviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Rekisteröitymisvelvollisuudelle oli perustuslakivaliokunnan mielestä epäilyksettä hyväksyttävät perustuslain 19 §:ään ja viime kädessä myös perustuslain 7 §:ään kytkeytyvät perusteet (PeVL 96/2022 – HE 299/2022 vp, s. 2).

Rekisteröintihakemusten käsittely ruuhkautui Valvirassa ja aluehallintovirastoissa pahoin vuoden 2024 aikana. Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin arvioi päätöksessään 12.12.2024 (EOAK/600/2024, julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla) Soteri-rekisterin käyttöönottoa ja käsittelyn ruuhkautumista (ks. myös oikeuskanslerin ratkaisu Soteri-rekisteristä 23.12.2024, OKV/2075/70/2024).

Apulaisoikeusasiamies Sakslin katsoi päätöksessään, että hakemuksen tehneiden henkilöiden perustuslain 21 §:ssä turvattu perusoikeus saada asiansa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä käsiteltyksi ei toteutunut. Viivästyksen seurauksena perustuslain 18 §:ssä turvattu oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla ei myöskään toteutunut. Valvira ja aluehallintovirastot eivät niiden toimivaltaan kuuluvalta osin onnistuneet muutoksen valmistelussa ja toimeenpanossa toteuttamaan perustuslain asianmukaisen ja viivytyksettömän käsittelyn vaatimuksia ja oikeutta työhön ja elinkeinovapauteen. Päätöksessä todettiin, että käsittelyajan pituudella on merkittävä vaikutus rekisteröintiä hakeneen palveluntuottajan asemaan. Ottaen huomioon asian merkitys rekisteröintiä hakeneille palveluntuottajille, apulaisoikeusasiamies ei voinut pitää rekisteröintihakemusten useiden kuukausien pituisia käsittelyaikoja Valvirassa ja aluehallintovirastoissa kohtuullisina. Hän totesi, että käsittelyn viivästyksellä on merkittäviä vaikutuksia rekisteröintihakemuksen jättäneiden henkilöiden toimeentuloon sekä perustuslain 18 §:ssä turvatuun elinkeinovapauden toteutumiseen. Viivästyksellä voi olla vaikutuksia myös potilaiden ja asiakkaiden asemaan vaikeuttamalla hoitoon pääsyä entisestään taikka aiheuttamalla katkoksen käynnissä olevaan hoitosuhteeseen.

Kuten arviomuistiossa on katsottu, valvontalain väliaikainen sääntely (964/2024) ei ole täysin ongelmattonta. Se on kuitenkin helpottanut palveluntuottajien asemaa ja ratkaissut jossain määrin rekisteröinnin ruuhkautumisesta aiheutuneita ongelmia.

Mielestäni käsittelyajat ovat tällä hetkellä edelleen liian pitkiä. Lupa- ja valvontaviraston verkkosivuilta³ ilmenevän tiedon mukaan rekisteröintihakemusten keskimääräinen käsittelyaika on sosiaalihuollon hakemusten osalta kaksi kuukautta ja terveydenhuollon osalta kolme kuukautta (päivitys 27.2.2026).

Katson, että mikäli rekisteröinti toteutuu tulevaisuudessa viivytyksettä ja ongelmitta, väliaikaiselle sääntelylle ei ole jatkossa enää tarvetta. Rekisteröinnin sujuvuutta ja käsittelyaikoja tulee seurata ja arvioida jatkossakin tarkoin. Mielestäni rekisteröintimenettelyn uudessa Lupa- ja valvontavirastossa vakiinnuttua on aiheellista harkita, onko väliaikaissääntelyä tarpeen jatkaa taikka onko tarpeen tehdä pysyviä muutoksia rekisteröintimenettelyyn, jotta aikaisemman kaltaisilta ongelmilta vältytään. Muutosten vaikutukset ja niiden edellyttämä työmäärä viranomaisissa tulee arvioida mahdollisimman tarkoin ja realistisesti etukäteen (ks. myös OKV/2075/70/2024).

³ [Soteri-hakemusten käsittelyaikatiedot - Lupa- ja valvontavirasto](#)

Myös mahdollisia säädösmuutosten tarvetta rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi ja keventämiseksi on mielestäni tarkoituksenmukaista arvioida siinä vaiheessa, kun rekisteröintimenettely on Lupa- ja valvontavirastossa vakiintunut. Totean, että rekisteröintimenettelyn keventämiseen tulee pyrkiä, jos se on rekisteröinnin tarkoitus sekä asiakas- ja potilasturvallisuus huomioiden mahdollista. Rekisteriin ei luonnollisestikaan tule merkitä rekisteröinnin tarkoituksen kannalta tarpeettomia tietoja.

2.3.2 Ennakkotarkastus

Totean, että valvontalakiin (20 §) sisältyvä riskiperusteinen harkinta palveluyksiköiden ennakkotarkastusten toteuttamisessa on sinänsä kannatettava. Jos valvonnan voimavarat eivät kuitenkaan ole riittäviä, voi ennakkotarkastusten suorittaminen käytännössä rajoittua lain 20 §:n 1 momentin tarkoittamiin yksiköihin eli sairaaloihin ja vaativaa sosiaalihuoltoa tuottaviin palveluyksiköihin. Pidän tärkeänä, että ennakkotarkastuksia tehdään riskiperusteisen harkinnan perusteella palveluntuottajan toimintaedellytysten ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi myös muihin yksiköihin.

2.4 Kommenttini arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

2.4.1 Omavalvonta

Omavalvonta on olennaisen tärkeä osa sosiaali- ja terveystalouden palveluiden valvontaa. Omavalvonnalla on mahdollisuus puuttua sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan nopeasti ja tehokkaasti. Toimivakaan omavalvonta ei kuitenkaan voi korvata ulkoista viranomaisvalvontaa, vaan ne muodostavat yhdessä valvonnan kokonaisuuden.

Tehokkaan ja vaikuttavan valvonnan toteuttaminen edellyttää riittävän osaamisen ja riittävien voimavarojen turvaamista omavalvonnassa. Tämä on erityisen tärkeää tilanteessa, jossa hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on haastava.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on tarkasteltu myös hyvinvointialueiden omavalvonnassa toteuttamistapoja ja toimintaa muun muassa tekemällä tarkastuksia hyvinvointialueiden omavalvontayksiköihin. Tässä yhteydessä on todettu, että eri hyvinvointialueilla on hyvin erilaisia tapoja organisoida ja toteuttaa omavalvontaa. Omavalvonnassa toteuttamisessa on myös todettu jossain määrin haasteita. Tarkastustoiminnan havaintojen mukaan muun muassa se, että omavalvonta on integroitu osaksi johtamista ja arkipäivän toimintaa, saattaa hämärtää valvonnan roolia. Esiin on tullut tarvetta selkeyttää, mitä omavalvonnalla tarkoitetaan, miten se eroaa muusta toiminnan seurannasta sekä mitkä ovat kunkin tahon omavalvonnassa tehtävät ja vastuut (EOAK/718/2025, Helsingin kaupunki, Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala, omavalvonnassa toteuttaminen).

Kuten jo edellä kohdassa 2.1.2 totesin, näkemykseni mukaan olisi myös tarpeen huolella arvioida, erityisesti sosiaalihuollon yksiköiden osalta, vastaako laajalle palvelukokonaisuudelle tehty omavalvontasuunnitelma niitä tarpeita, joita suunnitelman tekemiselle on asetettu.

2.4.2 Ilmoitusvelvollisuus

Oikeusasiamiehen tarkastustoiminnassa on kiinnitetty huomiota valvontalaissa säädettyyn palveluntuottajan ja henkilöstön ilmoitusvelvollisuuteen toiminnassa ilmenneistä epäkohdista (29 §). Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on ottanut asiaan kantaa myös useassa vanhusten oikeuksia koskevassa kanteluasiassa. Esimerkiksi asioissa 6255/2024 ja 4324/2024 erityisen haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden huono kohtelu ja välttämättömän huolenpidon vaarantuminen oli jatkunut pitkiä aikoja ilman että asioista olisi tehty valvontalain mukaisia ilmoituksia.

Laillisuusvalvonnan havaintojen perusteella ilmoitusvelvollisuuden sisältö ja sen toteuttamistavat eivät ole riittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön tiedossa. Mielestäni velvollisuutta olisi aiheellista selkeyttää sekä lainsäädännössä että ohjeistuksin. Laillisuusvalvonnassa on myös usein tullut ilmi tässä yhteydessä työntekijöiden huoli vastatoimien käytöstä, vaikka vastatoimien käyttö on säännöksen mukaan kiellettyä.

2.5 Kommenttini arviomuiston luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

Totean, että tehokkaan ja vaikuttavan valvonnan toteuttaminen edellyttää valvontaviranomaisen riittävän osaamisen ja riittävien voimavarojen turvaamista. Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on toistuvasti kiinnitetty huomiota aluehallintovirastojen valvontaan varattujen voimavarojen puutteeseen ja ohuuteen. Puutteet voimavaroissa ovat johtaneet mm. erittäin pitkiin kantelujen käsittelyaikoihin.

2.6 Kommenttini arviomuiston luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

-

2.7 Kommenttini arviomuiston luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

Valvontalain 56 §:n mukaan julkisen palveluntuottajan on annettava valvontaviranomaiselle tiedot rekisteröimiseksi ennen valvontalain 3 luvun voimaantuloa 1.1.2028. Muistiossa todetaan, että Valviran mukaan julkisten palveluntuottajien rekisteröinti nykyisen siirtymäajan jälkeen vuodesta 2028 alkaen on merkittävä riski, johon tulee varautua.

Pidän tärkeänä, että hyvissä ajoin varmistetaan, että Lupa- ja valvontavirastolla on riittävät resurssit julkisten palveluntuottajien rekisteröimiseen, jotta rekisteröintimenettely ei tältä osin ruuhkaudu ja jotta voidaan turvata perustuslain asianmukaisen ja viivytyksettömän käsittelyn vaatimukset. Rekisteröinnin edellyttämä työmäärä tulee arvioida mahdollisimman tarkoin ja realistisesti etukäteen.

2.8 Kommenttini arviomuistion luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksesta tai sen tehtävistä ei ole säädetty lainsäädännössä. Keskus toimii kansallisesti, mutta saa osan rahoituksestaan yhdeltä hyvinvointialueelta ja sijoittuu hallinnollisesti Pohjanmaan hyvinvointialueen organisaatioon. Suurin osa rahoituksesta tulee valtion talousarvion erillismomentilta, ja sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa keskuksen toimintaa.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin piti Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskukseen 3.10.2024 tehdyn tarkastuksen perusteella keskuksen asemaa ja tehtäviä jossain määrin vaikeasti hahmotettavina. Hän katsoi, että tehtävien määrittelyä sekä keskuksen hallinnollista asemaa olisi tehtävien selkeyden ja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi aiheellista selkeyttää (EOAK/4614/2024).

Pidän Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen tehtävien ja aseman selkeyttämistä edelleen tarpeellisenä. Se voi tapahtua joko valvontalaissa tai muulla tavalla.

2.9 Muut kommenttini arviomuistiosta

Muistion 2 luvussa muistion tavoitteita on kuvattu muun muassa seuraavasti.

”Muistiossa tuodaan esille niitä valvontalain muutos-, kehitys- ja täydennystarpeita, joita eri tahot ovat valvontalakia koskevassa palautteessa tuoneet esille. Muistiossa esitetyt muutos- ja kehittämisehdotukset eivät ole välttämättä sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan tarpeellisia tai ministeriön kannan mukaisia. Kaikki muistiossa esitetyt muutos- ja kehittämistarpeet eivät myöskään välttämättä ole toteuttamiskelpoisia sellaisenaan. Muistiossa ei myöskään pyritä ottamaan tyhjentävästi kantaa siihen, onko jokin valvontalakia koskevassa palautteessa esitetty sääntelytarve tarkoituksenmukaista tai mahdollista toteuttaa ja millä edellytyksin. Arviomuistiossa pyritään kuitenkin tuomaan soveltuvin osin esiin arvio siitä, onko muutos- tai kehittämisehdotus tarpeellinen tai voidaanko esitettyjen muutostarpeiden taustalla vaikuttaviin tavoitteisiin päästä myös muilla, ei-lainsäädännöllisillä keinoilla.”

Totean, että muistion luonteesta johtuen en ole tässä lausunnossani pyrkinyt ottamaan kantaa kaikkiin muistion sisältämiin ehdotuksiin tai linjauksiin. Korostan, että lausuntoni ei ole tulkittavissa siten, että pitäisin muistion sisältämää ehdotusta, tulkintaa tai linjausta oikeana tai kannatettavana, jos en ole ottanut johonkin asiaan kantaa.

Yhdyn muistiossa esitettyihin näkemyksiin esimerkiksi siitä, että valvonnan keskittäminen Lupa- ja valvontavirastoon todennäköisesti yhdenmukaistaa laintulkintaa ja että kaikkien muistiossa esitettyjen epäkohtien korjaamiseksi lainsäädännön muuttaminen ja etenkin valvontalakiin tehtävät muutokset eivät olisi oikea keino. Siltä osin kuin lainsäädäntö on niin epäselvää, että valvontaviranomaisilla on ollut ilmeisiä vaikeuksia sen tulkitsemisessa, pidän kuitenkin parempana lainsäädännön selkeyttämistä kuin yhtenäisen tulkinnan muovaamista jälkikäteen. Painotan, että lainsäädännön on oltava niin selkeää, että myös valvonnan kohteet voivat lakiin perehtymällä varmistua sen sisällöstä ja siitä, että myös valvontaviranomaisten julkisen vallan käyttö perustuu lakiin perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla.